

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΡΙΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ

(Χαβουτσι, Λάκωνες, Ήλουνη)

Μελετώντας τὸ ζήτημα τῶν Τσακόνων καὶ τῶν Τσακονικῶν βρέθηκα μπροστά σὲ μερικὰ τοπωνυμικὰ προβλήματα πού σχετίζονται μὲ τὸ θέμα καὶ πού κρίνω καλὸ νὰ τὰ συζητήσω χωριστά, γιὰ νὰ μὴ δώσω μεγάλη ἔκταση στὶς ὑποσημειώσεις πού σχετίζονται μ' αὐτά.

1. Χαβουτσι

Ὁ Θ. Κωστάκης ἀνακάλυψε πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια πρόσφυγες ἀπὸ τὴ Μ. Ἀσία πού μιλοῦσαν τσακόνικα¹. Κατάγονταν ἀπὸ δύο χωριά τῆς Προποντίδας, τὰ Βάτκα καὶ τὸ Χαβουτσι. Τὸ πῶς βρέθηκαν Ἕλληνες τῆς Μ. Ἀσίας πού νὰ μιλοῦν πελοποννησιακὴ διάλεκτο εἶναι ἱστορικὸ πρόβλημα πού συζητῶ στὸ ἀνέκδοτο ἀκόμα βιβλίο μου. Τὸ ὄνομα ὅμως τῶν δύο χωριῶν μπορεῖ νὰ μᾶς βοηθήσει νὰ ἐντοπίσουμε μὲ σχετικὴ ἀκρίβεια τὸν τόπο τῆς ἀρχικῆς προέλευσης τῶν κατοίκων τους καὶ νὰ διαγράψουμε τὰ ὄρια τοῦ τόπου, ὅπου, σὲ παλιότερη ἐποχὴ, μιλιόταν ἢ συνεχίστρια τῆς νεολακωνικῆς διαλέκτου, πού σήμερα τὴν ὀνομάζουμε τσακονικὴ.

Γιὰ τὸ τοπωνύμιο Βάτκα δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι δόθηκε ἀπὸ κατοίκους τῆς περιοχῆς τῶν πελοποννησιακῶν Βατίων στὸ νέο τόπο τῆς ἐγκατάστασής τους. Καὶ ἡ σύγχρονη πείρα μᾶς δείχνει πῶς οἱ ξεριζωμένοι πληθυσμοί, μαζὶ μὲ τὴ νοσταλγία τοῦ τόπου τους, κουβαλοῦν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ τῆς καταγωγῆς τους.

Συμβαίνει τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὸ Χαβουτσι;

Δύο δυνατὸτες ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος ὑπάρχουν:

1. Οἱ Ἕλληνες τῆς Μ. Ἀσίας χρησιμοποιοῦν μιὰ λέξη δανεισμένη ἀπὸ τὰ τούρκικα, τὸ χαβούτσι, γιὰ νὰ δηλώσουν τὸ «καρότο». Ἔτσι τὸ τοπωνύμιο Χαβουτσι, μὲ μετάθεση τοῦ τόνου, θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι ὑποκοριστικὸ τοῦ χαβούτσι. Θὰ ἦταν ὅμως πολὺ ἀπίθανο νὰ ὀνομάζεται ἓνα χωριὸ Καρατάκι.

Ἴσως κάποια παλιότερη μνεία τοῦ ὀνόματος νὰ μᾶς βοηθοῦσε μὲ τὸν τύπο της στὴν ἐξιχνίαση τῆς καταγωγῆς του.

---

1. Βλ. Θ. Κωστάκη, *Σύντομη Γραμματικὴ τῆς τσακονικῆς διαλέκτου*, Ἀθήνα 1951, σ. 147 κ.έ.

Στὸ περιοδικὸ *Ξενοφάνης*, 3, 1905, 94, βρίσκω τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ αὐτοῦ μὲ τὸν τύπο *Χαβουτζή*, δηλαδή γενικὴ ἐνικοῦ ἐνὸς οἰκογενειακοῦ ὀνόματος *Χαβουτζής*. Τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴ γενικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἀρσενικοῦ σὲ ὀνομαστικὴ ἐνικοῦ οὐδετέρου εἶναι φαινόμενο πολὺ συνηθισμένο στὴν ἑλληνικὴ τοπωνυμία¹. Θὰ μπορούσε λοιπὸν νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς ὅτι τὸ σημερινὸ *Χαβουσί*, φωνητικὴ παραλλαγή (τουλάχιστο στὴν ὀρθογραφία) τοῦ *Χαβουτζί*, προέρχεται ἀπὸ οἰκογενειακὸ ὄνομα ποῦ θὰ ἐσήμαινε «ἐμπορος ἢ καλλιεργητὴς χαβουτσιῶν, καρότων». Καμιὰ ὅμως ἱστορικὴ μαρτυρία ἢ ἀπλῶς ἐνδειξὴ δὲ μᾶς ὁδηγεῖ στὴν ὑπόθεσιν ὅτι τὸ χωριὸ ἰδρύθηκε ἢ ἀνῆκε ἀρχικὰ σὲ ἐμπορο ἢ καλλιεργητὴ καρότων, σὲ *Χαβουτζή* ἢ *Χαβουτσή*.

2. Σὲ ἐπιτόπια ἔρευνά μου ἔμαθα, τὸ 1960, ὅτι τὸ κεντρικὸ τμήμα τῆς πεδιάδας τοῦ Ἄσωποῦ, ποῦ ἐκτείνεται κάτω ἀπὸ τὸ ὕψωμα τῶν Μολάων καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ χωριὸ Παπαδιάνικα, ὀνομάζεται *Χαμούτσα*. Ὁ Τούρκος περιηγητὴς Evliyâ Tchelepi μᾶς ἀναφέρει ὅτι στὴν περιοχὴ αὐτὴ μιλιόνταν, τὸ 1688 ἀκόμα, τσακόνικα². Μᾶς δίνει μάλιστα καὶ δεῖγμα ἀπὸ τὸ λεξιλόγιό τους, ποῦ συμφωνεῖ μὲ ὅσα ξέρουμε γιὰ τὴ διάλεκτο αὐτή. Ἔτσι ὁδηγοῦμαστε στὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ μικρασιατικὸ χωριὸ *Χαβουσί*, ποῦ οἱ κάτοικοί του μιλοῦσαν τσακόνικα, πρέπει νὰ σχετίζεται μὲ τὴ *Χαμούτσα* τῆς πεδιάδας τοῦ Ἄσωποῦ, ὅπως τὸ ἄλλο τσακόνικο χωριὸ τῆς Μικρασίας, τὰ Βάτκα, σχετίζεται μὲ τὰ πελοποννησιακὰ Βάτκα.

Ἡ λέξη *χαμούτσα*, σὰν προσηγορικὸ, κατὰ τὶς μαρτυρίες τοῦ Ἀρχείου τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, εἶναι γνωστὴ σὲ πολλὰ ἰδιώματα, ὅπως λ.χ. τῆς Εὐβοίας, τῆς Λέσβου, τῆς Κύπρου κτλ., μὲ τὴ σημασία «χαμηλὸς τόπος». Μιὰ τέτοια ἐρμηνεῖα τοῦ τοπωνυμίου *Χαμούτσα* δικαιολογεῖται ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ θέση στὴν ὁποία ἀποδίδεται καὶ ποῦ βρίσκεται πολὺ χαμηλότερα ἀπὸ τοὺς Μολάους. Ἡ λέξη εἶναι παράγωγο τοῦ *χάμου* (*χάμου*, ἀρχ. *χαμαί*), ποῦ οἱ νότιοι Ἕλληνες χρησιμοποιοῦν συχνὰ ἀντὶ τοῦ *κάτου* - *κάτω*. Τὸ *χάμου* χρησιμοποιεῖται καὶ στὰ τσακόνικα³. Ἄκουσα συχνὰ (στὴ Θεσσαλονίκη) βόρειους Ἕλληνες νὰ ὀνομάζουν τοὺς νότιους *Χαμουτζήδες*, γιὰτὶ οἱ τελευταῖοι χρησιμοποιοῦν τὸ ἐπίρρημα *χάμου*, ἀντὶ *κάτου*. Εἶναι γνωστὸς τρόπος εἰρωνείας γιὰ ἀνθρώπους ποῦ ἔχουν διαφορετικὲς γλωσσικὲς συνήθειες.

1. Πρβ. τοῦ *Μαυρομάτη* > τὸ *Μαυρομάτι*, τοῦ *Χαρβάτη* > τὸ *Χαρβάτι*, τοῦ *Κυριάκη* > τὸ *Κυριάκι* καὶ πλῆθος ἄλλα.

2. Ὁ H. Pernot, *Introduction à l'étude du dialecte tsakonien*, Παρίσι 1934, σ. 504-505, ξεκινώντας ἀπὸ τὴν ἰδέα ποῦ ἔχουμε σήμερα γιὰ τὴ γεωγραφικὴ ἔκταση τῶν τσακόνικων, ἀρνεῖται νὰ πιστέψῃ τὶς πληροφορίες τοῦ Τούρκου περιηγητῆ. Σὲ ἄλλη μελέτη μου ἀποδεικνύω, μὲ βάση καὶ ἄλλες μεσαιωνικὲς μαρτυρίες καὶ παλαιοὺς χάρτες, ὅτι ὁ Evliyâ Tchelepi εἶναι ἀξιοπίστος.

3. Βλ. Μ. Δέφνερ, *Λεξικὸν τῆς τσακωνικῆς διαλέκτου*, Ἀθήνα 1923, στὴ λέξη.

Είναι πολύ πιθανό οι Πελοποννήσιοι που έρχονταν στην Προποντίδα από τη Χαμούτσα του Άσωπου και μιλούσαν τσακόνικα να έδωσαν στο νέο χωριό της εγκατάστασής τους, σε τύπο υποκοριστικό¹, το όνομα του τόπου της καταγωγής τους, όπως οι γείτονες και σύντροφοι της δυστυχίας τους ονόμασαν το δικό τους χωριό Βάτ(ι)κα. Οι Μικρασιάτες ομόγλωσσοι της περιοχής χρησιμοποιούσαν για τους γείτονές τους τον ίδιο τρόπο ειρωνείας, που χρησιμοποιούν οι βόρειοι Έλληνες για τους νότιους, και για τον πρόσθετο λόγο πώς σαν Τσάκονες έλεγαν *χάμου*, αντί *κάτου*. Το χωριό λοιπόν ήταν ένα χωριό Χαμουτζήδων, Χαμουτσι. Ο τύπος αυτός μπορεί να εξελιχθή φωνητικά σε *Χαβουτσι* (παραδομένο και *Χαβουτζή*) με τροπή του διχειλικού *μ* σε χειλοδοντικό *β*, όπως συμβαίνει λ.χ. στο *ζυμώνω* > *ζυβώνω* κ.ά.² Την τροπή αυτή τη βοηθούσε εδώ και κάτι άλλο: οι Μικρασιάτες γείτονες, ομόγλωσσοι και τουρκόφωνοι ήξεραν την τούρκικη λέξη *χαβούτσι* («καρότο»). Έτσι γινόταν ένας πρόσθετος ειρωνικός υπαινιγμός με την παρετυμολογική συσχέτιση των Χαμουτζήδων - Χαβουτζήδων προς το καρότο. Και το όνομα έμεινε με νέο φωνητικό τύπο *Χαβουτσι*.

2. Λάκωνες

Στο νότιο μέρος της Κέρκυρας, στο πλευρό του βουνού που ύψώνεται βορεινά από την Παλιοκαστρίτσα υπάρχει το χωριό Λάκωνες.

Ο Κ. Σάθας ήδη³ εξηγοῦσε το τοπωνύμιο αυτό, όπως και τα Κρητικά (της Κέρκυρας), τους Κρητικάδες (της Θεσσαλίας, μαρτυρούμενους από το 14ο αιώνα), από αποικισμούς που έγιναν σε πολύ αρχαίους χρόνους από την Πελοπόννησο και την Κρήτη. Ο Κ. Αμαντος⁴ θεωρεί πολύ φυσικό να εξηγηθῆ το κερκυραϊκό τοπωνύμιο από Λάκωνες αποίκους.

Δυστυχῶς δὲν ξέρω παλιότερη μαρτυρία του ονόματος, που ὁ φωνητικός του τύπος θὰ μᾶς ὀδηγοῦσε ἴσως στὴν ἀκριβέστερη ἐξιχνίαση τῆς καταγωγῆς του⁵. Εἶναι ὅμως βέβαιο πὼς ἕνα ἐθνικὸ ὄνομα μπορεῖ νὰ δώσῃ λαβή, ὅπως καὶ ἕνα οἰκογενειακὸ, στὴ δημιουργία τοπωνυμίου σὲ πληθυντικὸ. Τέτοια εἶναι τὰ *Κρητικάδες* (= Κρητικοί), *Μανιατάδες* (= Μανιάτες, στὴν Κέρκυρα), *Χου-*

1. Εἶναι συνηθισμένο τὸ φαινόμενο σχηματισμοῦ υποκοριστικοῦ με ἀλλαγὴ τοῦ γένους (ἀρσεν. ἢ θηλ.) σὲ οὐδέτερο: *κανλός* > *κανλί*, *νήσος* > *νησί*, ἀλλὰ κυρίως στὴ λαϊκὴ καὶ οἰκεία γλώσσα, μᾶζι με μετατόπιση τοῦ τόνου στὴ λήγουσα: τὸ *τσαπί* (*τσάπα*), *πλακί* (*πλάκα*) κ.ά.

2. Βλ. Γ.Ν. Χατζιδάκι, *MNE*, 2, 421. Τοῦ ἴδιου, *Γλωσσολογικαὶ μελέται*, σ. 205. Ὁ P. Kretschmer, *Der heutige lesbische Dialekt*, Βιέννη 1905, σ. 365, ἀναφέρει < *μωρη* > *βωρη* ἀπὸ τὴν Τένεδο, *βωρη* ἀπὸ τὴ Λέσβο. Οἱ Κεφαλονίτες λένε *βουρη* < *μουρη*.

3. *Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Ἱστορίας*, 4, σ. XLI.

4. *Περιοδικὸ Ὀνόματα* 1, 1952, 2.

5. Ὅπως θὰ ἰδοῦμε παρακάτω ὑπάρχει ἐθνικὸ *Λαγγονίτης*, ἀλλὰ δὲν ξέρουμε τὸν τόπο τῆς καταγωγῆς τοῦ φερώνυμου προσώπου.

λιαράδες (στην Ἡπειρο) ἤ, σὲ γενικὴ σὲ -άδων - άδος (*Βροντάδων - Βροντάδος, Μανταμάδων - Μανδαμάδος* καὶ πολλὰ ἄλλα). Ἀπαραίτητη ὅμως προϋπόθεση, γιὰ ν' ἀποδώσουμε ἓνα τοπωνύμιο σὲ ἐθνικὸ ἢ οἰκογενειακὸ, εἶναι ἡ ὑπαρξη, στὴ χρῆση, τέτοιου ὀνόματος.

Ὑπάρχει ὅμως ἐθνικὸ *Λάκωνες* καὶ πότε χρησιμοποιεῖται; Ὁ Ἄμαντος, ὁ.π., ὑποθέτει πὼς τὸ κερκυραϊκὸ τοπωνύμιο *Λάκωνες* χρονολογεῖ τὸ ἴδιο τὸν ἀποικισμό: ἔγινε τὸν καιρὸ πού τὸ ἀντίστοιχο ἐθνικὸ ἦταν σὲ χρῆση. Πρέπει λοιπὸν νὰ ὑποθέσουμε ὅτι τὸ τοπωνύμιο εἶναι πολὺ ἀρχαῖο. Οἱ γραφτὲς πηγὲς ὅμως δὲν παρέχουν καμιὰ σχετικὴ εἶδηση. Ἀλλὰ καὶ κάτι σπουδαιότερο ἐμποδίζει τὴν ταύτιση τοῦ ἐθνικοῦ μὲ τὸ κερκυραϊκὸ τοπωνύμιο: Ἡ μελέτη τῶν ἀρχαίων κειμένων καὶ τῶν ἐπιγραφῶν δείχνει ὅτι στὴν ἀρχαιότητα ὑπάρχει τοπωνύμιο *Λακεδαίμων* μὲ ἐθνικὸ *Λακεδαιμόνιος*, ἐνῶ τὸ *Λάκων*, συγκοπὴ τοῦ *Λακεδαιμόνιος*, εἶναι σπάνιο καὶ γνωστὸ στὴν οἰκεία χρῆση. Μόνο ἀπὸ παρανάγνωση ρωμαϊκῆς ἐπιγραφῆς νομίστηκε πὼς ὑπῆρχε *Laconia*, ἀντὶ *Lacopica*. Τὸ οἰκεῖο *Λάκωνες* χρησιμοποιήθηκε ἀπὸ μεταγενέστερους, κυρίως βυζαντινοὺς, λογίους, πού δὲν ἔκαναν διάκριση τῶν ἀποχρώσεων ἀνάμεσα στὴ χρῆση τῶν ὄρων *Λακεδαίμων - Λακεδαιμόνιος* καὶ *Λάκων - Λακωνία*¹ τῶν ἀρχαιοτέρων φάσεων τῆς γλώσσας. Νομίζω πὼς οἱ περὶφανοὶ κάτοικοι τῆς *Λακεδαίμονος* δὲ θὰ ἔδιναν ποτὲ στὴν κλασσικὴ ἐποχὴ σὲ ἀποικία τους τὸ ὄνομα τῆς οἰκείας καὶ ὄχι τῆς ἐπίσημης χρήσης².

Σ' ὅλη τὴ βυζαντινὴ περίοδο μαρτυροῦνται τὰ ὀνόματα *Λακεδαίμων*, *Λακεδαιμονία*, *Λακκοδαιμονία* (= Σπάρτη) καὶ *Λακεδαιμονίτης*, μὰ φορὰ *Λακεδαίμονας* (ἐθνικὸ). Ἡ παραλλαγὴ τῶν Ἰβήρων τοῦ *Χρονικοῦ τῆς Μονεμβασίας* πᾶσι νὰ δικαιολογήσῃ τὸ ἐθνικὸ *Δεμενίτης* καὶ τὸ τοπωνύμιο *Δέμενα* τῆς *Σικελίας* ἀπὸ ἀποικισμό *Λακεδαιμονιτῶν*, δηλαδὴ ὀνόματος γνωστοῦ στὴν προφορικὴ χρῆση τῆς ἐποχῆς του. Κανένα κείμενο δὲ μᾶς παραδίδει ἀποικισμό *Λακεδαιμονιτῶν* ἢ, ἔστω, *Λακῶνων* κατὰ τὸ μεσαίωνα στὴν Κέρκυρα.

Ἐνας Κερκυραῖος λόγιος, ὁ *Ι. Μπούνιας*³, ὑποθέτει πὼς τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ ὀφείλεται σὲ *Λάκωνες* ἀποίκους πού ἐγκαταστάθηκαν ἐκεῖ κατὰ τὴ «μεταβυζαντινὴ ἐποχὴ (1000-1500)» (sic). Ἡ ὑπόθεσή του στηρίζεται ἀπλῶς στὸ σημερινὸ τοπωνύμιο, ὅπως γράφεται στὴν ἐπίσημη χρῆση. Χαρακτηριστικὰ ὅμως παρατηρεῖ ὁ ἴδιος ὅτι, ἀπὸ τίς 206 οἰκογένειες τοῦ χωριοῦ οἱ 160 ἔχουν τὸ ὄνομα *Μιχαλᾶς*, πού εἶναι παλιὸ κερκυραϊκὸ ὄνομα.

Σίγουρες μαρτυρίες γιὰ ἐποικισμό κατοίκων τοῦ *Ναυπλίου* καὶ τῆς *Μο-*

1. Γιὰ τὸ λεπτὸ καὶ πολὺπλοκο ζήτημα τῆς χρήσης τῶν ὄρων αὐτῶν γράφω σχετικὰ στὴν ἀνέκδοτη ἐργασία μου γιὰ τοὺς *Τσάκωνες*. Σήμερα ὁ ὄρος *Λακωνία*, ἔχει ἐπικρατήσει καὶ μᾶς φαίνεται φυσικὸ παράγωγο τοῦ *Λάκων*.

2. Εἶναι γνωστὴ ἡ χρῆση τοῦ ὄρου «ἀποικία *Λακεδαιμονίων*» στὴν ἀρχαιότητα.

3. Βλ. *Ι. Μπούνιας, Κερκυραϊκά*, τόμ. 2, Κέρκυρα 1953, σ. 125.

νεμβασίας στην Κέρκυρα έχουμε από τα μέσα περίπου του 16ου αιώνα¹. Στους Πελοποννήσιους αυτούς όφείλονται τα τοπωνύμια τής Κέρκυρας *Ἀναπλιτοχώρι καί*, ύποθέτω, *Μοραΐτικα, Μανιατάδες*. Ἀποκλείω λαϊκή χρήση του όνόματος *Λάκωνες* τήν εποχή αὐτή² καί νομίζω ότι ἡ προέλευση του τοπωνυμίου εἶναι έντελώς διαφορετική.

Γιά νά διασαφήσουμε τὸ πρόβλημα ἀναφέρω πρῶτα ἕνα ἄλλο ἀνάλογο παράδειγμα: Στὸ Λεξικό του Ἐλευθερουδάκη ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα δύο κρητικῶν χωριῶν, Ἄνω καί Κάτω Λακῶνια (sic). Ἀπὸ τήν ὀρθογραφία σχηματίζει κανεὶς τήν έντύπωση ὅτι πρόκειται γιά τοπωνύμια πού σχετίζονται μέ τὸ *Λάκων - Λακωνία*. Ὡστόσο τὸ ἴδιο αὐτὸ ὄνομα βρῖσκεται γραμμένο ἄλλου *Λακκῶνια καί Λακκόνια*³. Σὲ δελτίο του Ἀρχείου του Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τής Ἀκαδημίας διαβάζουμε: «Λακκῶνι... κοιλὰς Λακκωνιῶν - Λατῶνια» καί βρῖσκουμε ἐκεῖ μιὰ ἐξήγηση: πρόκειται γιά μεγάλη, κοίλη περιοχή τής ἐπαρχίας Μεραμπέλλου, πού περιέχει πολλοὺς μικροὺς οἰκισμοὺς. Οἱ ντόπιοι, λέει ὁ συλλογέας του ὕλικου, τοὺς ὀνομάζουν *Λακκόνια*, ἀπὸ τὴ διαμόρφωση του ἑδάφους. Σὲ ἄλλες ἐπαρχίες τὸ ὄνομα προφέρεται *Λατῶνια*, πὺδ σωστὰ κατὰ τὸν ἴδιο συλλογέα, γιὰτὶ ἀνάγεται στὸ ὄνομα τής ἀρχαίας πόλης *Λάττω*, πού βρισκόταν κοντὰ στὸ σημερινὸ χωριό.

Εἶναι φανερό ὅτι τὸ κρητικὸ τοπωνύμιο *Λακῶνια*, ἔτσι ὅπως ὀρθογραφεῖται στὸ Λεξικό του Ἐλευθερουδάκη καί πού προφέρεται τὸ ἴδιο μέ τὸ *Λακκόνια*, δὲν ἔχει καμιά σχέση οὔτε μέ τὸ *Λάκωνες* οὔτε μέ τὸ *Λάττω*⁴. Τὸ ὄνομα ὀφείλεται στὴ διαμόρφωση του ἑδάφους. *Λάκκα* στὰ νέα ἑλληνικά σημαίνει «πεδινὸ μέρος», «κοιλάδα». *Λακκόνι* λοιπὸν εἶναι ὑποκοριστικὸς τύπος του *λάκκα* καί σημαίνει «μικρὸς κάμπος», «μικρὴ κοιλάδα»⁵. Παρόμοια τοπωνύμια εἶναι συνηθισμένα στὴν Ἑλλάδα. Σημειῶνω πρόχειρα ἀπὸ τὸ Ἐγκυκλο-

1. Βλ. Α. Βροκίνη, *Ἡ περί τὰ μέσα του 16ου αἰῶνος ἀποίκιαις Ναυπλιέων καί Μονεμβασιέων*, Κέρκυρα 1905, σ. 11. Αἰκατ. Καλονάρου, *Λουλούδια τής Μονοβασιάς*, Ἀθήνα 1936, σσ. 25, 29, 38.

2. Εἶναι χαρακτηριστικὸ πὺς καί τὰ τρία πελοποννησιακῆς καταγωγῆς τοπωνύμια τής Κέρκυρας παρουσιάζονται μέ τὸ λαϊκό τους τύπο: *Ἀναπλιτοχώρι, Μοραΐτικα, Μανιατάδες*.

3. Βλ. *Ἀθηνᾶ* 15, 1903, 73. *ΕΕΒΣ* 3, 1926, 40. *ΒΖ* 26, 1926, 325. Γ. Κουρμούλη, *Περί του ἑτύμου τής λέξεως Χανιά*, Ἀθήνα 1937, σ. 16. Πρβ. καί τὸ σχετικὸ ὕλικὸ στὸ Ἀρχεῖο του Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τής Ἀκαδημίας.

4. Εἶναι χαρακτηριστικὸ πὺς ὁ φωνητικὸς τύπος *Λατῶνια*, πού ὁ συλλογέας του ὕλικου τὸν σχετίζει μέ τὴν ὑποθετικὴ *Λάττω*, δὲ χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τοὺς ντόπιους. Ἀναρωτιέται κανεὶς ἂν δὲν τὸν φαντάστηκε ὁ ἴδιος ὁ συλλογέας, γιά νά δικαιολογήσει μιὰ ἑτυμολογία πού θὰ τὸν παρουσίαζε σοφώτερο, γνώστη τής ἀρχαιότητος.

5. Πρβ. *μάλα-μαλαόνι, λάμπα-λαμπιόνι* καί ἄλλες δάνειες ἀπὸ ξένες γλῶσσες λέξεις, πού ἡ κατάληξή τους συνέπεσε μέ τὰ *τρυγόνι, ἀηθόνι, ἀμόνι* καί ἄλλα παράγωγα ἀρχαίων ἑλληνικῶν λέξεων σὲ *-ών*.

παιδικό Λεξικό του Ἐλευθερουδάκη *Λάκκα, Λάκκος, Λάκκοι, Λακκώματα*, πού ἀναφέρονται σέ κατοικημένους τόπους, ἐνῶ ὡς ὄνομα κατατοπιῶν ἡ λέξη, μέ διάφορους τύπους, εἶναι πολὺ συνηθισμένη.

Ἵποθέτω ὅτι στή διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους ὀφείλει τὸ ὄνομά του καί τὸ κερκυραϊκὸ χωριὸ Λάκωνες. Ὁ Κ. Ἀμαντος¹ ἀναφέρει μιὰ σειρὰ ἀπὸ τοπωνύμια, πού εἶναι γνωστὰ σέ διάφορους ἐλληνικοὺς τόπους: *Λαγγόνι, Λαγγόνια* (πληθ.), *Λαγγόνα, Λαγγοναριά, Ξερολάγγονο*, τέλος *Λάγγονας* (ἄρσεν.). Στὴν ἴδια μελέτη, σ. 325, ἀναφέρεται τὸ μεσαιωνικὸ ἐθνικὸ *Λαγγονίτης*, πού δὲν ξέρουμε τὴ γεωγραφικὴ του καταγωγή. Ὅλα τὰ τοπωνύμια αὐτὰ ἀνάγονται σέ προσηγορικὸ *λαγγόνι*, ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο *λαγών*, μέ τὴ γνωστὴ σημασία. Ξέρουμε ὅτι τὰ μέρη τοῦ σώματος δίνουν συχνὰ λαβὴ σέ μεταφορικὴ δημιουργία τοπωνυμίων: *Λαιμός, Στόμιο, Μύτη* κτλ. Ἦδη ὁ Ἡσύχιος ἀναφέρει: *λαγόνες*: *σχίσμα γῆς*. Σήμερα ἡ λέξη μέ διάφορους φωνητικούς καί μορφολογικούς τύπους σημαίνει «κουιάδα», ἀλλὰ καί «πλαγιά», «φάραγγα», «χαράδρα».

Τὸ κερκυραϊκὸ χωριὸ Λάκωνες βρίσκεται στήν πλαγιά ἐνὸς ἀρκετὰ ἀπότομου βουνοῦ, σέ ὕψος 209 μέτρων. Νομίζω ὅτι ἡ ἐρμηγεία τοῦ τοπωνυμίου πρέπει νὰ ξεκινήσῃ ἀπὸ τὴ θέση τοῦ χωριοῦ. Ὅπως ἔχουμε τοπωνύμιο *Λαγγόνια* ἀπὸ ἐνικὸ *Λαγγόνι*, ἔτσι καί ἀπὸ τὸ ἄλλοῦ γνωστὸ *Λάγγονας*² μποροῦμε νὰ ὑποθέσουμε μέ βεβαιότητα ὅτι σχηματίστηκε πληθυντικὸς *Λαγγόνιοι*. Τὰ τοπωνύμια συνήθως ἐκφέρονται σέ αἰτιατικὴ: *στοὺς Λαγγόνους*. Ἀπὸ τὸν τύπο αὐτὸν εἶναι εὐκόλος ὁ σχηματισμὸς *Λάγγονες*, κατὰ τὰ ἀρχοντας - ἀρχοντες καί ἀρχόντοι, γέροντας - γέροντες καί γερόντοι καί πολλὰ ἄλλα. Ἄν λάβουμε ὑπόψη πὼς ἡ φωνητικὴ τροπὴ κ>g εἶναι συνηθισμένη στὰ νέα ἐλληνικά³, τίποτα δὲν ἀποκλείει μιὰν ἀντίστροφη τροπὴ g>κ, *Λάγγονες* - *Λάκωνες* (*Λάκωνες*), ἰδίως ὅταν ἕνας ντόπιος λόγιος ἐπέμβῃ ἀνιστόρητα, γιὰ νὰ συνδέσῃ τοὺς κατοίκους τοῦ τόπου μέ περιφνημὴ ἀρχαία φυλὴ, δηλαδὴ νὰ τοὺς ἀποδώσῃ εὐγενικὴ καταγωγή. Δυστυχῶς στήν Ἑλλάδα γίνεται μόδα, κυρίως σέ περιόδους ξεπεσμοῦ, νὰ ἐπεμβαίνουν οἱ λόγιοι καί νὰ ἐξαρχαίλζουν⁴ δῆθεν τοπωνύμια, μέ ἀποτέλεσμα νὰ ἐμποδίζουν τὴν ἔρευνα τῆς ἐθνικῆς μας ἱστορίας καί νὰ τὴν παρασύρουν σέ στραβὸ δρόμο. Ἡ μόδα αὐτὴ, πού σήμερα ἀνθεῖ, χρονολογεῖται ἀπὸ παλιότερα.

1. *Γλωσσικά μελετήματα*, Ἀθήνα 1964, σσ. 26, 165.

2. Ἐτσι λ.χ. στὴ Σκύρο. Σημειῶνω ὅτι στὸ ἴδιωμα τοῦ νησιοῦ ἡ λέξη βρίσκεται καί ὡς προσηγορικὸ *λαγγόνι* «λαγόνες», πού σχημάτισε καί σύνθετα (*λαγγοδέρινοι*: «χτυπῶ τοὺς λαγόνες μου»).

3. Βλ. Φ. Κουκουλέ, Ἀθηνᾶ 49, 1939, 105-117. Ν. Ἀνδριώτη, *BNJ* 17, 1943, 108-124.

4. Μᾶλλον νὰ διαστρέφουν, γιὰτὶ τὸ *λαγγόνι* <*λαγών* εἶναι ἐπίσης ἀρχαῖο καί ἴσως γνησιότερο ἐλληνικὸ ἀπὸ τὸ *Λάκωνες*. Βλ. H. Frisk, *Griechisches Etymologisches Wörterbuch*, λ. *λαγαίω, Λάκων*.

3. *Ελουνη

Τὸ ὄνομα ἀποδίδεται σὲ μοναστήρι τῆς Κοίμησης τῆς Παναγίας, ἰδρυμένο τὸ 1577 σὲ ἀπότομο βράχο τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Πάρνωνα, σὲ ὕψος 900 περίπου μέτρων, σὲ ἀπόσταση 2.30 ὥρες πορείας δυτικὰ ἀπὸ τὸ Λεωνίδι. Εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τοὺς τύπους **Εουνη*¹ καὶ **Ελωνη*² καὶ χρησιμοποιεῖται σὰν ἐπίθετο τῆς Παναγίας, ὅπως λ.χ. τὸ *Παρηγορήτρα*, *Ελεοῦσα κτλ.³

Ὁ τύπος *Εουνη ἐξηγεῖται ἀπὸ τὴν φωνητικὴ τῶν τσακόνικων τῆς περιοχῆς, ὅπου τὸ λ πρὶν ἀπὸ α, ο, ου πέφτει. Ὁ τύπος *Ελωνη, μὲ ω, εἶναι λόγια ἀποκατάσταση τοῦ *Ελουνη.

Ὁ Δέφνερ, ὅ.π., νόμισε ὅτι τὸ **E(λ)ουνη* ἀνάγεται σὲ *Ελεοῦσα, «mater dei misericors», πράγμα ἀδύνατο ἀπὸ γλωσσικὴ ἀποψη. Ὁ Κ. Ἀμαντος, στὴν προσπάθειά του νὰ ἐξηγήσῃ τὸν τύπο *Τζέκονες*, ποὺ παραδίδεται ἀπὸ τὸ μεσαιῶνα ὡς παραλλαγή τοῦ ὀνόματος *Τζάκονες*, καταφεύγει στὸ τοπωνύμιο αὐτὸ γιὰ νὰ στηρίξῃ τὴν ὑπόθεσιν ὅτι τὸ *Τζάκονες* ἀνάγεται σὲ ἀμάρτυρο *Εξωλάκωνες. Ὑποθέτει δηλαδὴ πὺς παλαιότερα, πλάι στὸ παραδομένο *Λάκωνες*, πρέπει νὰ ὑπῆρχε τύπος *Λέκωνες*, μὲ τροπὴ τοῦ α σὲ ε κοντὰ στὸ ὑγρὸ λ.⁴ Ὁ τύπος *Τσέκονες*, λέει, παρουσιάστηκε σὲ ἐποχὴ ὅπου τὸ λ τοῦ *Εξωλέκωνες ἀκουόταν ἀκόμα ὡς σύμφωνο⁵. Παράλληλο φαινόμενο, κατὰ τὸν ἴδιο, βρῖσκεται στὰ τοπωνύμια *Ελωνας (sic) καὶ *Εουνη, ποὺ ἀνάγονται σὲ ἄλωνα («ἀλώνι»)⁶.

Τὸ Ἀρχεῖο τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας παρέχει ὡς τσακονικὴ παραλλαγή τῆς λέξης *άλωνι* (σὲ ἄλλα ιδιώματα: *ἄλωνα*, *ἄλωνας*) τοὺς τύπους *ἄουνα* καὶ *ἄωνα*⁷, ποὺ μοῦ τοὺς ἐπιβεβαίωσε προφορικὰ καὶ ὁ καλὸς με-

1. Βλ. Μ. Δέφνερ, *Λεξικὸν τῆς τσακονικῆς διαλέκτου*, Ἀθήνα 1923, σ. 126.

2. Βλ. Δ. Ζακυθηνοῦ, «Ἀνέκδοτα πατριαρχικὰ ἔγγραφα τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας», *Ἑλληνικά* 3, 1930, 124, 126: «μοναστηρίου εἰς τοποθεσίαν *Ελωνη καλουμένην... τῷ μοναστηρίῳ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου *Ελωνη ἐπικεκλημένῳ». Τὸ ἔγγραφο εἶναι τοῦ 1730.

3. Λέγεται ἀπὸ τοὺς ντόπιους: «σοῦσ' *Εουνη», «φτάσε, βοήθησε, (Παναγία) *Εουνη». Βλ. Δέφνερ, ὅ.π.

4. Ἡ ὑπόθεσιν αὐτὴ εἶχε ἤδη διατυπωθῆ ἀπὸ τὸν Α. Thumb, *Indogermanische Forschungen* 4, 1894, 213. Τὴ δέχεται καὶ ὁ S. Psaltes, *Grammatik der byzant. Chroniken*, Γοτιγγή 1913, σ. 4, ἀλλὰ τὸ παράδειγμα ποὺ ἀναφέρει ἐκεῖ (<Σαρδική>Σερδική) βρῖσκεται κάτω ἀπὸ ἄλλους φωνητικούς ἔρους (α ἄτονο).

5. Βλ. Ἀμαντο, *Ἑλληνικά* 3, 1930, 534, καὶ 10, 1938, 211-212.

6. Ὁ ἴδιος, «Τσακωνιά - Slavonia», *Ἀφιέρωμα εἰς Γ.Ν. Χατζιδάκι*, Ἀθήνα 1924, σ. 133, ἀναφέρει μεσαιωνικὴ μνεῖα «εἰς τὰς ἄλως τὰς ἀρχαίας» καὶ ὑποθέτει πὺς τὸ τοπωνύμιο (πιθανῶς *Παλιάλωνα*) μπορεῖ νὰ ταυτίζεται μὲ τὸ δικό μας. Ὁ Ν. Βέης ἴσως, *BNJ* 3, 1922, 244-245, ἀπορρίπτει τὴν ὑπόθεσιν.

7. Ἐὰς σημειωθῆ ἀκόμα ἡ κατάληξις σὲ -α, πὺς σύμφωνη πρὸς τὴ νεοδωρικὴ παράδοσιν τῶν τσακόνικων, ἐνῶ τὸ τοπωνύμιό μας τελειώνει σὲ -η (= -i).

λετητής της διαλέκτου, πού τοῦ εἶναι μητρική, Θ. Κωστάκης. Θά ἦταν μᾶλλον παράδοξο νά πραγματοποιηθῆ ἤδη ἀπό τὸ μεσαίωνα σὲ τοπωνύμια, πού γενικά μένουν συντηρητικότερα, φωνητική τροπή, πού δὲν εἶναι γνωστή οὔτε στὰ ἀντίστοιχα προσηγορικά τῆς λαϊκῆς γλώσσας, σὲ χρήση ὡς σήμερα.

Ἐπίσης ὅμως καὶ σοβαρότερη ἔνδειξη κατὰ τῆς ἐτυμολογίας *Ἐλουνη* > *Ἄλωνα*, πού βγαίνει ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα: Σὲ προσωπική ἐπίσκεψη τοῦ μοναστηριοῦ, τὸ Μάιο τοῦ 1969, διαπίστωσα ὅτι εἶναι ἀδύνατη ἡ ἐγκατάσταση ἄλωνιου στὸν ἀπότομο αὐτὸ βράχο, ὅπου τὸ μοναστήρι κρέμεται σὰν ἀετοφωλιά. Καὶ ἡ περιοχὴ ὀλόκληρη, πού τὴν ἀποτελοῦν σὲ μεγάλη ἔκταση βράχοι, δὲ δικαιολογεῖ ἐγκατάσταση ἄλωνιου, στὸ ὁποῖο θά μεταφέρονταν σιτηρὰ γιὰ ἀλώνισμα. Ἄλλος λοιπὸν πρέπει νά εἶναι ὁ λόγος τῆς ὀνοματοθεσίας.

Ὁ Pacifico¹ ἀναφέρει ὅτι στὸ τέλος τοῦ 17ου αἰώνα ὑπάρχει στὴν περιοχή τοῦ Ἐλους μιὰ «villa» μὲ τὸ ὄνομα Elunova. Στὴν περιοχή αὐτὴ εἶχαν ἐγκατασταθῆ τὸ μεσαίωνα οἱ λεγόμενοι Ἐξερίτες Σλάβοι. Ἡ κατάληξη τοῦ τοπωνυμίου εἶναι σλαβική, ἐνῶ τὸ θέμα του θυμίζει τὸ δικό μας *Ἐλουνη*. Ἐπίσης λοιπὸν πιθανότητες τὸ τοπωνύμιό μας νά ἔχη σλαβική προέλευση καὶ γιὰ τὸ λόγο ὅτι τὸ ὄρεινὸ αὐτὸ μέρος τῆς Κυνουρίας ἦταν πρόσφορο γιὰ ἐγκατάσταση Σλάβων βοσκῶν, πού ἄφησαν, πρὶν ἀφομοιωθοῦν ἀπὸ τὸ ντόπιον ἑλληνικὸ στοιχεῖο, καὶ ἄλλα τοπωνύμια στὴν Πελοπόννησο.

Ὁ M. Vasmer, *Die Slaven in Griechenland*, σ. 82, ἀναφέρει τὰ τοπωνύμια σλαβικῆς καταγωγῆς *Ἐλοβα* - *Ἐλογα* ἀπὸ τὴν κεντρικὴ Ἑλλάδα, ἀγνοεῖ ὅμως τὸ δικό μας *Ἐλουνη*. Ἀπευθύνθηκα λοιπὸν στὸ σοφὸ συνάδελφο τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἀμβούργου, θερμὸ φίλο τῆς Ἑλλάδας σλαβολόγο κ. J. Schröpfer, πού ἀσχολήθηκε καὶ μὲ σλαβικά τοπωνύμια τῆς Πελοποννήσου ὕστερα ἀπὸ τὸν Vasmer². Εἶχε τὴν εὐγένεια νά μοῦ ἀπαντήση, σὲ σημείωμα τῆς 20 Αὐγούστου 1970, τὰ ἀκόλουθα:

«Στὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουν τοπωνύμια μὲ ἐπίθημα *-ουνα*, *-ουνη*, πού τὸ θέμα τους δείχνει πὼς εἶναι σλαβικῆς καταγωγῆς. Ὁ Vasmer, *Die Slaven in Griechenland*, 38, σημειώνει ἔξι τέτοιους σχηματισμούς:

Ζητούνη: Φθιώτιδα, σλαβ. * Zityní «τόπος σιτηρῶν» (βλ. Vasmer, 105).

Γαρούνα: Κέρκυρα, σλαβ. * Goryná «Βουνότοπος» (βλ. Vasmer, 77, πρβ. πωλὸν. Goryń).

1. Βλ. Pier-Antonio Pacifico *Descrizione del Peloponneso...* Βενετία 1700, σ. 68.

2. Σημειῶνω ἐδῶ σχετικὲς μελέτες του: «Slavisches in Mykene und Umgebung. Griechisch-Slavische Namen-, Worten- und Mythenentlehnung, *Südosteuropa Schriften* 6, 1964, 278-302. «Slavisches in Ortsnamen des Peloponnes, besonders der Argolis», *Orbis Scriptus, Festschrift für D. Tschizefskij*, Μόναχο 1966, σ. 680-706. «Zur Herkunft einiger griechischen Ortsnamen auf -ουνα und ein Fall von Namenhomophonie», *Zeitschrift f. slav. Philologie* 32, 1965, 308-330.

Γαστούνη: Ἡλιδα, σλαβ. *Gostynī «τόπος φιλόξενος» (βλ. Vasmer, 140, πρβ. πολων. Gostynī).

Γαρούνη: Ἀρκαδία, σλαβ. *Gorynī «Βουνότοπος» (βλ. Vasmer, 152. Πλάι ὑπάρχει ἑλλην. τοπων. Βουνό).

Δερμπούνι: σλαβ. *Terbynī «τόπος ξεχειρωμένος» ἢ «τόπος γιὰ θυσίες» (βλ. Vasmer, 152, πρβ. σερβοκροατ. [Βοσνία, Ἐρζεγοβίνη] Trebinje).

Ρεκούνη: κατὰ τὴ γνώμη μου σλαβ. Rěkyńī «ποταμότοπος». Ὁ Vasmer ὅμως, σ. 158, τὸ ἀνάγει σὲ *Rekyńj, πού μαρτυρεῖται στὸ πολων. Rzekuń.

Στὰ σλαβικά τὸ ἐπίθημα -ynī, ἀργότερα συνήθως -yna, σχηματίζει παράγωγα οὐσιαστικά μὲ τὶς σημασίες «τόπος», «θηλυκὴ ὑπαρξή». Προστίθεται σὲ οὐσιαστικά καὶ ἐπίθετα, ὅπως λ.χ. svetyńī «ἱερό», ἀπὸ τὸ svetj «ἱερός», dobrynā «καλοσύνη», ἀπὸ τὸ dobrā «καλός», gospodyńī «κυρία», ἀπὸ τὸ gospodj «κύριος». Τὸ ἐπίθημα αὐτὸ συνηθίζεται ἀρκετά, ἂν καὶ ὄχι πολὺ συχνά, σὲ τοπωνύμια πού προέρχονται ἀπὸ συγκεκριμένα προσηγορικά¹.

Τὸ σλαβικὸ *y* ἀποδόθηκε παλαιότερα στὰ ἑλληνικά μὲ *ou*. Γι' αὐτὸ θεωρῶ δυνατὸ νὰ ἀνάγεται τὸ Ἰελοῦνη (Ἰελοῦνη) σὲ σλαβικὸ *Elyńī, τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ εἶναι παράγωγο τοῦ σλαβικοῦ *elj (δηλ. ela) [j]edīa, edīa, ρωσσιὰ jelj, βουλγαρ. eĭla καὶ βουλγαρ. διαλεκτικὰ éla) μὲ τὸ ἐπίθημα -ynī. Ὁ τονισμὸς στὴν προπαραλήγουσα² ἐξηγεῖται ἀπὸ τὴ συνήθεια πού ἔχουν νὰ τονίζουν κατὰ τὸν τρόπο αὐτὸ διάλεκτοι συγγενεῖς πρὸς τὰ σλαβικά τῆς Μακεδονίας, ὅπου λέξεις μὲ τρεῖς ἢ περισσότερες συλλαβὲς ἀνεβάζουν τὸν τόνο στὴν προπαραλήγουσα. Τοῦ φαινομένου αὐτοῦ ὑπάρχουν πολὺ παλαιὰ παραδείγματα.

Τὸ στοιχεῖο *el* βρίσκεται καὶ σὲ ἄλλα ἑλληνικά τοπωνύμια σλαβικῆς προέλευσης. Ὁ Vasmer, 82, σημειώνει ἀπὸ τὴν Εὐρυτανία Ἰελοβα (πλάι σὲ Ἰελογα), πού ἀνάγεται σὲ νότιο σλαβικὸ (J)elono «τόπος μὲ ἔλατα» καὶ πού τὸ θέμα του συγγενεῖ μὲ τὸ βουλγαρικὸ Jelonica, τὸ σερβοκροατικὸ Jelovae, τὸ σλοβενικὸ Jelovec καὶ τὸ τσέχικο Jedlová. Δὲν ἔχουμε ἄμεση μαρτυρία γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοπωνυμίου Jedlyńī, Jedlyńía (γιὰ τὰ δυτικὰ σλαβικά) ἢ (J)elyńī, (J)elyńía (γιὰ τὰ νότια σλαβικά) σὲ μιὰ ἰδιαίτερη σλαβικὴ γλώσσα. Ὅμως οἱ σχηματισμοὶ boryńā «δασότοπος», «πευκότοπος», «θαμνότοπος», ἀπὸ τὸ boryń, πού ἀπαντᾷ στὰ οὐκρανικά καὶ στὰ νότια σερβικά, ἢ hlohyně στὰ τσέχικα «καρπὸς ὄξυγκαθιάς», ἀπὸ hloh «ὄξυγκαθιά» καὶ ἄλλοι τέτοιοι σχηματισμοὶ ἀπὸ θέματα λέξεων πού σημαίνουν δέντρα ἢ φυτὰ μὲ ἐπίθημα -ynī, -ynā, δείχνουν πὼς καὶ ὁ σχηματισμὸς elynī εἶναι δυνατός».

1. Τὸ ἐπίθημα -ynj, κατὰ τὸν Miklosich, *Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen*, τόμ. 2 (ἀνατύπωση, Χαϊδελβέργη 1926), σ. 143 κ.έ., εἶναι ἀρκετὰ σπάνιο. Σχηματίζονται μ' αὐτὸ συγκεκριμένα προσηγορικά καὶ ὑποκοριστικά.

2. Ἡ ἐξήγηση αὐτῆ μου δόθηκε γιὰτὶ παρατήρησα ὅτι τὰ προηγούμενα τοπωνύμια, *Ζητούνη*, *Γαστούνη* κτλ. εἶναι παροξύτονα, ἐνῶ τὸ Ἰελοῦνη προπαροξύτονο.

Τέλος, ο κ. Schröpfer σημειώνει πώς η έτυμολογική αυτή προσπάθεια θα ένισχυόταν περισσότερο, αν υπήρχαν ιστορικές μαρτυρίες σε παλαιότερα έγγραφα και, το σπουδαιότερο, αν αυτό είναι σύμφωνο με τις φυσικές ιδιότητες του φερώνυμου τόπου και της περιοχής του.

Οι μαρτυρίες των δικών μας ντοκουμέντων ανάγονται στο 1730. Το όνομα όμως δόθηκε στο μοναστήρι ασφαλώς τον καιρό της ίδρυσής του (1577). Δεν ξέρω ελληνικό προσηγορικό, έλονη, που να έδωσε λαβή στο σχηματισμό του τοπωνυμίου. Είμαι όμως βέβαιος ότι ούτε με το έλεοῦσα ούτε με το άλῶνι σχετίζεται. Από το άλλο μέρος το ύψόμετρο του μοναστηριού δικαιολογεί την εκεί ύπαρξη ελάτων, τουλάχιστο παλαιότερα. Νομίζω λοιπόν ότι η ανάγωγη του τοπωνυμίου σε σλαβ. * elyni είναι η πιθανότερη και εύχαριστῶ τὸν κ. Schröder, ο οποίος με τις σοφές παρατηρήσεις του βοήθησε στην έρμηνεία ενός νεοελληνικοῦ τοπωνυμίου, που την καταγωγή του υποπτεύθηκα, αλλά, μη ξέροντας σλαβικά, δὲν ἔμουν σε θέση να την στηρίξω επιστημονικά.

Aix-en-Provence

ΣΤΑΜ. Κ. ΚΑΡΑΤΖΑΣ